

HUIS MET HISTORIE

Een huis op de Groest en zijn bewoners

door Kurt Schuurmans

J.W.C.M. Schuurmans (1923) werd geboren in Hilversum in het door hem in dit artikel beschreven huis aan de Groest. Hij volgde van 1945 tot 1950 een theologische opleiding aan het Seminarie Rijsenburg te Driebergen. Hij was eerst als kapelaan werkzaam in verschillende plaatsen, daarna als bedrijfsaalmoezenier in Arnhem en tenslotte als pastoor in Amersfoort. Daar ging hij in 1988 met emeritaat. Hij woont nu in Berkel Enschot en functioneert nog steeds als rector van een bejaardenhuis.

Het pand aan de Groest 91-93 was lange tijd bezit van zijn familie. Het vinden van een aantal acten in het familiearchief was voor Schuurmans aanleiding om verder onderzoek te doen. Daardoor kon hij de geschiedenis van het huis en zijn bewoners vanaf ongeveer 1700 beschrijven.

Het oorspronkelijke artikel, dat door hem werd aangeboden bevatte veel genealogische gegevens die interessant zijn voor een familiechroniek,

maar die voor dit blad zijn beknot. Daardoor is meer nadruk gelegd op de "petite histoire"; het gewone leven van mensen op hun plekje van de Groest.

Groest 91, 91a en 93

In het familiearchief Schuurmans bevinden zich afschriften van acht acten, waaruit een en ander valt af te leiden omtrent het wel en wee van het huis Groest 91-91a-93 te Hilversum en van zijn vroegere bewoners en eigenaars in de periode 1794 tot heden. Het feit, dat het achterste gedeelte van dit huis nog ouder is, werd aanleiding om ook andere archieven te raadplegen. Uit dat onderzoek kwamen stukjes Hilversumse geschiedenis boven.

Het huis had in 1794 het nummer 339 en daarvoor 310. Het komt al voor op de huizenlijst van 1732. Toen stond het op naam van Jan Janszoon Peet, die op 30 juli 1679 te Hilversum was gebo-

Het pand aan de Groest 91-91a-93 is nu in gebruik als advocatenkantoor (foto oktober 1994: JEL).

ren en op 20 mei 1703 aldaar was getrouwd met de 21-jarige Neely Gerrits Kool. Jan Peet was erfgooyer en schoenmaker van beroep. Hij komt voor op de erfgooyerslijst van 1708. Hij was de zoon van Jan Teunisz. Peet, op de erfgooyerslijst ook "Jan Scoenmaecker" genoemd, en van Claesie Joosten (de Graaf). Jan bleek dus het beroep van zijn vader uit te oefenen.

Woelige jaren

Het was dezelfde Jan Peet die kerkmeester was van de Katholieke St. Vitusparochie in de woelige jaren 1690-1691. Een deel van de parochianen verdachten hun pastoor Adrianus Smidts van Jansenisme. Ze wilden hem laten afzetten. Bij een van de onderzoeken naar de rechtzinnigheid van Smidts werd Jan Peet met zijn collega-kerkmeester Hendrik Basteyansen het dorp ingestuurd om de personen de welke tegen hr. Smidts getuigd hebben te sommeren terug te komen.¹ Op 20 maart 1691 nodigde Jan Peet de schepenen en hun secretaris uit om op de pastorie de verklaringen van 80 parochianen te komen aanhoren en protocoleren.² Later zouden deze problemen in Hilversum een rol spelen bij het schisma tussen Rooms Katholieken en Oud Katholieken.

Het beroep van de eerste bewoner die wij tegenkomen in het huis aan de Groest was 'scoenmaker'. De bewoner heette Jan Jansz. Peet en kwam uit een erfgooyers-geslacht (afbeelding: J. en C. Luiken, "Het menscheijk bedrijf"; 1694, Amsterdam).

Opdeling van huizen

Over het huis op de Groest werd op de huizenlijst van 1732 vermeld, dat er vier inwonende huurders waren. Ook in latere tijd waren er, zoals dat gebruikelijk was, voortdurend delen van het huis verhuurd. Evenals de naastgelegen boerderij van Kool was het huis een Saksische boerderijtype en bestond het uit een voorhuis, een deel en een achterhuis. De deel heeft later gediend als bedrijfsruimte voor een weverij, een schilders-, een loodgieters- en een koperslagersbedrijf. Het was dus een redelijk groot pand, zoals blijkt uit de in 1732 vastgestelde huurwaarde (in guldens, stuivers en penningen) van f 67.-.-. De aanslag bedroeg f 5.11.-. De oude aanslag bedroeg slechts 16 stuivers. De brand van 1725 kan voor dit verschil een verklaring zijn.³

Door vererving kwam het huis (via de families Peet en van der Heyden) in 1794 in het bezit van Marritje Elberts Pol. Zij werd daarbij in rechte vertegenwoordigd door Jacob Lamberts Reyn, een aangetrouwde neef van haar vader. Japik, zoals hij in verschillende acten genoemd wordt, was lid van de welgestelde fabrikeursfamilie Reyn (vroeger Slyck). De familie Reyn was eigenaar van een aantal textiel fabrieken en huizen in het Groestkwartier.

Japik was een oom van Jan Cornelisz. Reyn, die in 1795 werd gekozen tot schout/maire van Hilversum. Nog twee andere leden van de provisionele municipaliteit, Gerbert Cornelisz. Reyn en Harmen Cornelisz. Reyn behoorden tot zijn familie; ze waren achterneven van Japik. Marritje Pol had in hem een invloedrijke voogd.

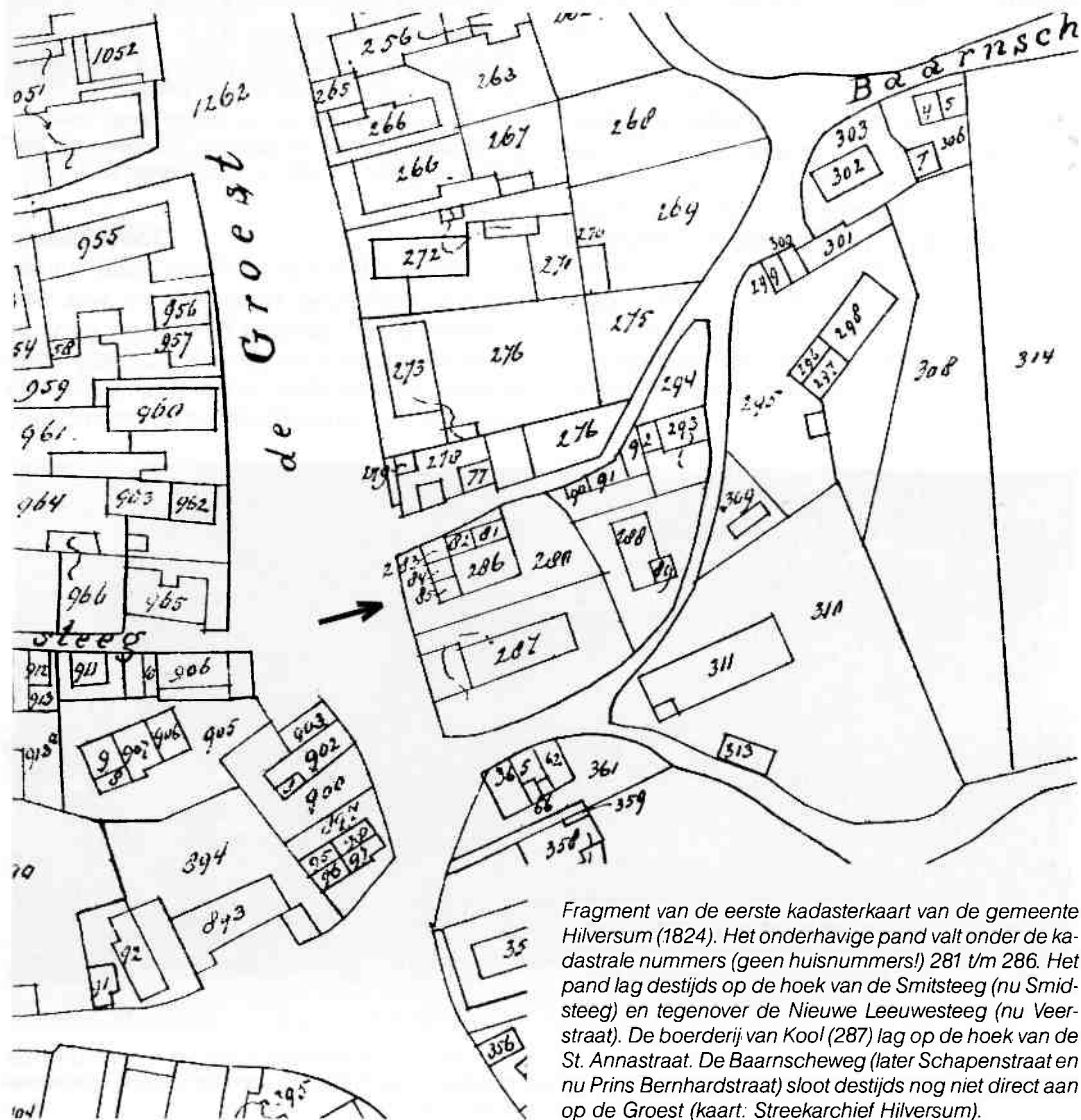
Conflicten om de pomp

Marritje bleef ongehuwd. Tussen haar en de buurman op nr. 340, Bastiaan Kool, een ver familielid, boterde het niet. Er stond nl. een pomp tussen beide huizen, waarvan zowel de bewoners van 339 als die van 340 gebruik maakten. Ook was de grens tussen beide erven niet duidelijk. Daardoor ontstonden er spanningen. De eigenlijke bezitter van de pomp, Bastiaan Kool, had kennelijk overlast ondervonden van de burenen, die niet alleen water kwamen putten maar bij de pomp ook kwamen wassen en spoelen. Omgekeerd zullen de bewoners van nr. 340 ook wel overlast hebben bezorgd aan die van 339. Daarom dienden Marritjes voogd, de bovengenoem-

de Jacob Reyn en buurman Bastiaan Kool een verzoek in bij het gemeentebestuur om te bemiddelen. Op 1 december 1808 werd de grens tussen beide erven vastgesteld en de rechten aangaande de pomp geregeld. In de *Acte van Rooying*, opgemaakt door secretaris J. Perk, werd de grens precies bepaald en kregen beide partijen de opdracht een *gewone Heining of Schutting* te plaatsen, die de erven voortaan zou scheiden. Tevens werd voor de bewoners van nr. 339, dat was toen Marritje Pol, het recht vastgesteld van *watergang op de Pomp, staande als nu op eigen*

grondt van Bastiaan Kool. Maar zij moesten wel hun aandeel betalen *in de kosten van onderhoud van dezelve Put en Pomp* en ze mochten alleen maar water komen halen en *geensints...wassen, spoelen of eenig ander gebruik van de Pomp maken op de grondt van Bastiaan Kool*.

De pomp en het recht van watergang zijn blijven bestaan totdat de boerderij van Kool werd afgebroken om plaats te maken voor de meisjes-Mulo, die in de twintiger jaren van deze eeuw verrees op de hoek van de Groest en de Sint Annastraat.

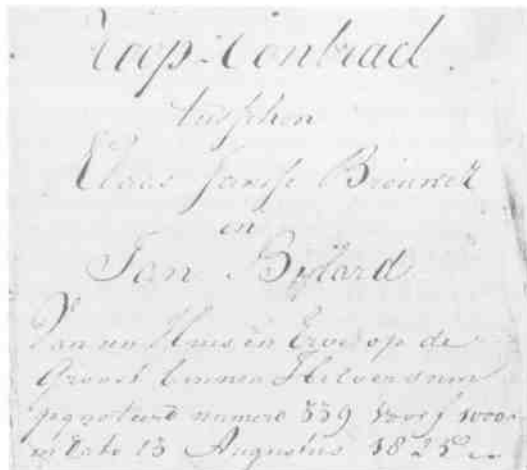

Fragment van de eerste kadasterkaart van de gemeente Hilversum (1824). Het onderhavige pand valt onder de kadastrale nummers (geen huisnummers!) 281 t/m 286. Het pand lag destijds op de hoek van de Smitsteeg (nu Smidsteeg) en tegenover de Nieuwe Leeuwsteeg (nu Veerstraat). De boerderij van Kool (287) lag op de hoek van de St. Annastraat. De Baarnscheweg (later Schapenstraat en nu Prins Bernhardstraat) sloot destijds nog niet direct aan op de Groest (kaart: Streekarchief Hilversum).

Een openbare veiling

Marritje Pol stierf in 1816. Er was geen testament. De Reguleur van de successiebelasting te Naarden gaf op 25 Januari 1817 een permissiebiljet tot toeëigening van de erfenis uit, waarin als haar *naaste vrienden en erfgenamen* werden aangewezen: Lammert Willemsz Brouwer en Steven van der Heyden, beiden te Hilversum, en Gerritje van de Heyden te Haarlem. De beide laatsten waren familieleden van moederszijde en Lammert Brouwer was kennelijk een naaste vriend van Marritje. Hij trad meerdere malen op inzake procuratie en het afleggen van verklaringen. Misschien heeft hij ook Marritje Pol op die manier bijgestaan.

Deze drie erfgenamen benoemden per notariële acte van lastgeving op 3 januari 1817 tot hun gevolmachtigde de fabrikier en vroegere schout Jan Cornelisz. Reyn. Marritje en haar familie hadden dus goede contacten in de kringen van de fabrikiers. Jan Reyn liet in opdracht van de erven het pand op 19 juni 1817 door notaris Perk sr. veilen *ten huize van de kastelein Figges te Hilversum*. In dit logement aan de Kerkbrink, *Het Wapen van Amsterdam*, later opgegaan in het *Hof van Holland*, vonden vaak publieke verkopen plaats.

Klaas Brouwer verkocht het huis aan de Groest (hier nog Groost genoemd) aan de fabrikier Jan Bijlard met een aardige winst. Aanhef van het koopcontract uit 1825.

Goede handel

Voor f 582,- werd de winkelier Klaas Jansz. Brouwer de nieuwe eigenaar.⁴ Hij was een oudere neef van Lammert W. Brouwer, een van de opdrachtgevers van de verkoop. Deze Klaas Brouwer was niet alleen actief in zijn winkel. Hij handelde af en toe blijkbaar ook in huizen. Zo ko-

Het einde van de Groest, gezien vanaf het plein voor de Vituskkerk, zag er rond 1900 heel anders uit. In het midden de Wilhelminaboom met hekwerk. Rechts het St. Anna Gesticht met daarachter nog juist te zien het schuine dak van de boerderij van Kool, de buurman van Schuurmans (foto: Goois Museum).

men wij hem bv. tegen als koper van de tapperij aan de Laanstraat, de latere *Jonge Graaf van Buren*, die hij vrij snel weer doorverkocht.

Ook het huis aan de Groest hield hij niet lang in bezit. Op 13 augustus 1825 verkocht hij het aan de fabrikant Jan Bijlard. Hij ontving er f 1000,- voor en maakte dus een aardige winst.⁵

Na de dood van Jan Bijlard (1831) en zijn weduwe Anna Harmens Reyn (1834) kregen bij de boedelscheiding hun vijfde kind, de schilder Gerbert, en het zesde kind, Gerarda, ieder de helft van het huis.

De koperslagerij van Schuurmans

Bij de grote brand van 1846⁶ werd het huis niet getroffen, zodat Gerarda (Gerritje) Bijlard bij haar huwelijk in 1847 al een eigen woning had. Haar bruidegom Wilhelmus Sylvester Schuurmans, koperslager en loodgieter, was afkomstig uit Zaltbommel. Omdat zijn zwager Gerbert Bijlard de ruimte op de deel aanvankelijk voor zijn schildersbedrijf gebruikte, bouwde Willem Schuurmans in de zuid-oosthoek van het erf een schuur voor zijn koperslagerij. Als meester koperslager leidde hij ook leerlingen op. Sommigen van hen kwamen van buiten Hilversum. Zijn

Beveelt zich aan als
**Koperslager, Loodgieter,
 Zinkwerker, Leidekker,
 ENZ. ENZ.**

WINKELIER IN
 Huishoudelijke Artikelen.
 Specialiteit in aanleg van
**Gas-, Waterleiding,
 ELECTRISCHE SCHELEN,
 Spreekbuizen enz. enz.**

VOORHANDEN:
**GASGIJZERS,
 BADEN,
 Tuinslangen,
 GAZON-BESPROEIJERS,
 Tuinspuiten,
 GASORNEMENTEN,
 Gascomforen,
 Petroleumlampen**
 in alle genres of soorten.
 ENZ. ENZ.
 Kindermans Gasgloeilicht.

C. J. SCHUURMANS,
 Firma W. S. SCHUURMANS.

Vertegenwoordiger Utrechtsche Waterleiding Maatschappij.

GROEST 11.
 T. bijwoning 194

Hilversum, den 29 April 1901

*Den wederen heer Buwalda.
 Makelaar.
 Weerden heer!*

*Mijn u L.O.D. Laas belooft zijn medebrenger deres en mede geven het huurdeel, van den heer en de heer van allejz noer. Bij u een herenstij is dit het en noodig wordde vergenning. Dus wilt u L.O.D. dit doeltij even mede geven. met alle achtij u Da Dienaar
 C. Schuurmans*

Een brief van C.J. Schuurmans van 1901 aan makelaar Buwalda. De firma kreeg haar naam bij de acte van scheiding in 1884. De winkel voerde een breed assortiment, zoals uit het briefhoofd blijkt (bron: Goois Museum).

beroemdste leerling was Gerard Brom sr, die later in Utrecht een bekend edelsmid werd. Twee andere leerlingen kwamen uit Zaltbommel.

Daar had Willem zijn collega-koperslager Jan Böink leren kennen. Deze stierf zo jong, dat hij zijn oudste zoon Martinus en zijn derde zoon Gerardus het vak niet meer kon leren. De weduwe Böink probeerde met behulp van knechts de koperslagerij voort te zetten. En intussen leidde Willem Schuurmans de beide zoons op voor het vak.

Eenmaal klaar met zijn opleiding nam Gerardus behalve de opgedane vakkennis ook de oudste dochter van zijn baas, Johanna Jacoba Schuurmans, als zijn vrouw mee naar Udenhout en later naar Tilburg, waar hij zijn eigen bedrijf vestigde. Zijn broer zette het familiebedrijf in Zaltbommel voort.

De stoomcarrousel van Janvier

Een van de beroemdste werkstukken uit de koperslagerij Schuurmans was het koperwerk van de stoomcarrousel van Janvier, die daarmee

langs kermissen trok. Deze carrousel is nu nog te zien op de Efteling.

De zaken van Willem Schuurmans gingen goed, want al zes jaar na zijn huwelijk, op 9 november 1853 kochten hij en Gerritje ook het deel van het huis dat haar broer Gerbert bezat. Zij betaalden hem er f 850,- voor.⁷ In het koopcontract (verleden voor notaris A. Perk) werden nog eens de bepalingen over het gebruik van de pomp van de acte van Rooying van 1 december 1808 benadrukt.

In 1861 kocht Willem Schuurmans samen met Evert Brundel op een veiling het huis en erve Roosendaal, gelegen *achter de tuin van de Roomsche Catholieke Pastorie*.⁸ Ook dit was weer een flink pand: er waren *drie woningen in het groote huis*.⁹

Acte van scheiding nodig

Na het vroegtijdig overlijden van het echtpaar Gerritje en Willem Schuurmans (in 1869 en 1872) lieten de voogd en andere familieleden een acte van inventaris maken ten behoeve van de boe-

Zo zag het winkelpand er uit vóór de verbouwing van 1920. De vertegenwoordiging van de Utrechtse Waterleiding Maatschappij vond men kennelijk belangrijker dan de firmanaam, die boven de deur staat (foto: Goois Museum).

delscheiding; dit mede ten behoeve van de zes nog onmondige kinderen.¹⁰ Uit deze inventaris blijkt, dat het *buurhuis ten Zuiden* op dat moment bewoond werd door de gezusters Kool.

Johannes Wilhelmus zette de *kooperslagers- en loodgietersaffaire* van zijn vader voort samen met zijn broer Cornelis Johannes. Maar in 1884 blijkt Johannes te zijn vertrokken naar de jongste zuster van zijn vader, Louisa (Maria) Deegelmans te Nijmegen. Toen werd het tijd om de nalatenschap van hun ouders te scheiden.

Op 28 juni werd door notaris K.J. Perk de acte van scheiding opgemaakt. Huis, erf en bedrijf vielen toe aan Cornelis. Voortaan heette de zaak dan ook C.J. Schuurmans, zoals zij tot het einde toe is blijven heten.¹¹

Cornelis trouwde met Johanna Frederika Rietbergen. Haar vader Johannes Rietbergen was de bouwer van het oude NS-station en het Regt-huis aan de Kerkbrink. Het echtpaar kreeg drie kinderen: Wilhelmus Sylvester Aloysius, die

scheepsbouwkundig ingenieur werd, Johannes Wilhelmus, die de zaak voortzette en dochter Gerarda. Behalve dit gezin woonden er nog andere leden van de familie Rietbergen in het huis en drie oudere vrouwen met een eigen woninkje.

Een ingrijpende verbouwing

Toen Johannes Wilhelmus in 1920 trouwde met zijn overbuurmeisje Adriana Elisabeth van Rhijn, trok vader Cornelis zich uit de zaak terug. Het jonge paar liet nog voor hun huwelijk het voorste deel van het huis, waarin zich de winkel en twee van de drie bovengenoemde woninkjes bevonden, afbreken. Architect Nic. Andriessen bouwde een nieuw front. Voortaan had het huis aan de Groest drie nummers namelijk nr. 91 (de winkel en het kantoor), nr. 91a (een bovenwoning) en nr. 93 (het benedenhuis).

De winkel en het kantoor bleven tot 1950 in gebruik. Daarna werden beiden verhuurd aan het reisbureau Hagenouw.

Na de verbouwing in 1920 had het pand een geheel andere aanblik gekregen zoals te zien is op deze foto. Geheel rechts is de boerderij van Kool nog zichtbaar. Nu staat op die plek de St. Catharina MAVO (foto bezit van J.W.C.M. Schuurmans).

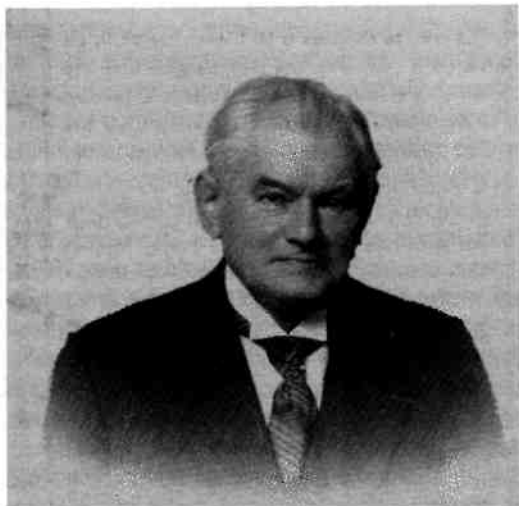

Foto op het bidprentje van C.J. Schuurmans, die in 1927 overleed.

In het bovenhuis woonde aanvankelijk het gezin IJsselmuiden. Het gezinshoofd was scheepsbouwkundig ingenieur en collega van Willem Schuurmans bij Linden Teeuwis. Daarna woonde er de familie Van Romunde en vervolgens het gezin van Ch. Putter.

Jan Schuurmans zette de firma voort tot in 1956. Toen vormde hij met de meesterknechts Ch. Putter en H. Boswinkel een commanditaire vennootschap, die 10 jaar bestond.¹² Zelf verhuisde hij in 1952 naar de Wernerlaan, van waaruit hij o.a. zijn werk als raadslid (K.V.P.) en als voorzitter van het R.K. Parochieel Armbestuur St. Vitus en van de "Stille Armen" voortzette.

Ch. Putter zette samen met zijn zoon R. Putter het "Technisch Bureau C.J. Schuurmans" voort in de door Wilhelmus Sylvester Schuurmans gebouwde werkplaats. In 1973 werd het huis aan de Groest verkocht aan de gebroeders Beks¹³ die er hun advocatenkantoor in vestigden.

Noten

- 1 Archief Oud Bisschoppelijke Clerezie, nr. 645.
- 2 M. Parmentier, Vitale Kerk 1, pag. 207.
- 3 Was er wellicht na de brand van 1725 een nieuw en groter huis gebouwd? Op de lijst van de door de brand van 30 april 1725 getroffen panden komen n.l. voor: "Jan Peet de Jonge, groote en Jan Peet de Jonge, Kleyne hujs" (opgetekend door Tijmen W. Vlaanderen en Reyer Boelhouwer in 1796)

In zijn hoedanigheid van voorzitter van het Stichtingsbestuur van het bejaardencentrum aan de Minckelersstraat leidde J.W. Schuurmans – de vader van de schrijver en geheel rechts op de foto te zien – koningin Juliana rond door het bejaardencentrum (foto bezit van J.W.C.M. Schuurmans).

- 4 Acte van transport en quittantie van een Huis en Erve in Hilversum, nr. 339, door J.C. Reyn op Klaas J. Brouwer te Hilversum in dato 19 juni 1817. Notaris J. Perk sr. Ao 1817, nr. 103.
- 5 Kooptcontract tusschen Klaas Jansz Brouwer en Jan Bijlard van een Huis en Erve op de Groest binnen Hilversum, gequoteerd nummer 339 voor f 1000, – in dato 13 augustus 1825. Notaris Albertus Perk, Inv. 9/1 1835 N2.
- 6 Zie Gedenkboek Hilversum 1424-1924, pag. 52.
- 7 Intussen had het huis met erf een nieuw nummer gekregen: C 154 en stond het kadastraal geregistreerd als: Sectie G, nrs 280-286.
- 8 Dit huis Roosendaal werd eerder met schuur en erf in 1763 door Corn. Jacobsz. Vlaanderen verkocht aan Gerrit Nieuwman voor 540 gulden en een paard ter waarde van 40 gulden. En in 1764 werd Willem Slijk de nieuwe eigenaar voor 700 gulden, inclusief het recht van bijenstal (fam. arch. Schuurmans)
- 9 Acte van inventaris, Notaris Karei Jan Perk, d.d. 24 juni 1874. Kadastraal gebied G, 332-337.
- 10 Acte 1 juli 1873, Weesp. Acte op last van de voogd van de kinderen Schuurmans Theodorus Joh., timmerman in Zaltbommel en jongere broer van Willem, de oudste zoon van Willem Joh. Wilhelmus (24 jaar) samen met de toeziend voogd, oom Gerbert Bijlard.
- 11 Het huis had inmiddels een ander kadastraal nummer gekregen: Sectie G, nr. 3816.
- 12 Acte notaris C.J. van Hengstum, d.d. 29 December 1956.
- 13 Acte d.d. 16 april 1973.